

PAIX LITURGIQUE

Newsletter 34 objavljen dana 5 ožujak 2016

RAZGOVOR S VLC. CLAUDEOM BARTHEOM O UVOĐENJU IZVANREDNOG OBLIKA LITURGIJE U ŽUPE

Krajem studenoga 2015. u izdanju *L'Homme nouveau* (fr. Novi covjek) objavljena je brošura o razlicitim oblicima bogoslužja koje omogucuje izvanredni oblik rimskog obreda. Predgovor brošure napisao je vlc. Claude Barthe, kapelan medunarodnoga hodočašća Summorum Pontificum (1).

U isto smo vrijeme objavili izvještaj o vrlo zanimljivom i originalnom predavanju koje je vlc. Milan Tisma održao u sklopu prvoga kongresa Summorum Pontificum u Cileu. Iskoristili smo tu podudarnost kako bismo zamolili vlc. Barthea da tocku po tocku komentira svjedocanstvo vlc. Tisme i na taj nacin kaže nešto više o sredstvima koja su na raspolaganju sveenicima na službi u župama koji žele obogatiti svoju svakodnevnu i nedjeljnu liturgiju u duhu motuproprija Benedikta XVI.

Image: 20160305142814_barthez.jpg

Vlc. Claude Barthe.

1) Povrat osjecaja za sveto je prva tocka o kojoj je govorio vlc. Tisma u svojem predavanju. To samo po sebi nije ništa novo jer postoje brojna svjedocanstva u kojima vjernici i svecenici objašnjavaju da njihov interes za izvanredni oblik rimskog obreda proizlazi iz dubokog osjecaja za sveto koji u njemu pronalaze. Medutim, kako bi opravdao svoje primjedbe, vlc. Tisma upotrijebio je izraz "mysterium tremendum et fascinans" koji je svojedobno iznio luteranski teolog Rudolf Otto. Iznenaduje li Vas ta referenca?

Vlc. Claude Barthe: Osvrtanje na djelo Rudolfa Otta *Sveto; o racionalnom u ideji božanskog* (2006, Scarabeus), u kojem se sveto analizira kao ono što istovremeno pobuduje strepnju (tremendum) i ocarava (fascinans), zanimljivo je po tome što omogucuje da se ispravi moderna težnja koja ide za tim da se iz liturgiji izbriše sve ono je transcendentno i da se Bog kojem se obracamo svedi na predmet po našoj mjeri. No treba biti svjestan obiju krajnosti: Bog je po naravi neshvatljiv - ne može ga se shvatiti u Njemu samome - a ipak nam se priopćava kroz objavu i Utjelovljenje Rijeci - Emanuela, Boga koji je s nama i koji je postao jednim od nas. Sveti Toma Akvinski u Sumi protiv pogana objašnjava da je vrhovna "prikladnost" Utjelovljenja upravo ta da nam omogucava da shvatimo kako je pristup vjечноj sreći, koja se sastoji u tome da se naša duša ujedini s onim što je beskrajno nadilazi, moguća zato što se Bog sjedinio s našim covještvo. Covještvo Isusa Krista, posve blisko i gotovo opipljivo u Crkvi, uranja nas u nedokuciv ponor božanstva koje je ujedinjeno s Njegovim covještvo i koje se daje naslutiti u cudima koja stvara, kao što su opraštanje grijeha i euharistijska transspustancijacija.

2) Prema mišljenju vlc. Tisme liturgija prestaje biti epifanija (ocitovanje) Božje slave i savršene svetosti ako joj oduzmemo znacajke otajstva, slažete li se s time?

Vlc. Claude Barthe: U potpunosti se slažem. Vlc. Tisma s pravom govori o svodenju božanskoga na puku covjecnost, vjere na puku racionalnost, što je vidljivo u današnjem bogoslužju u kojem je pristup transcendentnom na neki nacin površan. Takva liturgija koja prije svega želi biti "bliska ljudima" na kraju nikoga više ne zanima, do te mjere da ljudi više neće krociti u crkvu. Paradoksalno je da istinska bliskost, koju ispravno shvacena liturgija uspostavlja između covjeka i Božje bliješteće svetosti, prolazi kroz osjecaj apsolutne udaljenosti. Njemacki romanopisac Martin Mosebach to dobro pokazuje u svojoj knjizi *Rimska liturgija i njezin neprijatelj - Krivovjerje bezoblicja* (Verbum, 2011). U njoj navodi da je liturgiji svojstven paradoks cinjenica da ona otkriva i objavljuje otajstvo pokrivajući i skrivajući ga. Liturgija skriva prisutnost beskonacnog i nedokucivog Boga velom poštovanja, formi i obreda, i na taj nacin ga istovremeno objavljuje i pomaže dušama istinski doprijeti do Njegove prisutnosti. To je epifanija koja skriva kako bi bolje obznanila.

Razumije li se posvecenje kruha, izgovoreno na narodnom jeziku i na stolu smještenom u sredini, okruženom vjernicima, koji cemo ubrzo primiti u ruku za pricest, bolje u vjeri od posvecenja u istocnoj liturgiji, pjevanog u oblacima tamjana na tajanstvenom svetom jeziku, iza vela koji cine vrata ikonostasa? Vec postavljanjem pitanja dajemo odgovor: u prvom slucaju mislimo da sve razumijemo, a ne razumijemo ništa, zato što blizina koja se uspostavlja banaliziranom liturgijom uvelike otežava pravi susret u vjeri. S druge strane, sveta udaljenost koju uvodi liturgija svetog Ivana Zlatoustog istinski približava dušu Bogu. Liturgija

je poput bliješteće tame u kojoj je Mojsije primio božansko otkrivenje, istodobno tamna i bliješteca. Ili je pak poput "svijetlog oblaka" koji je "zasjenio" tri učenika koji su svjedocili Gospodinovu Preobraženju (Mt 17: 5).

Da ponovno uzmem primjer "rođenja" Presvetoga usred mise, tijekom pretvorbe: klecanje, poklecanja, plamen svijećnjaka, tamjan, zvona, svete tkanine (poput tjelesnika i vela, nap. prev.), dragocjeno posude u koje se polaže presveti sakrament (kalež, ciborij), sveti stol pred kojim klekimo s rukama pod bijelim prekrivacem da bismo primili hostiju na usta, velicanstveno svetojhranište kamo će se staviti sveta hostija - sve nas to udaljava u poštovanju i klanjanju i istovremeno približava podržavajući naš cin vjere.

3) Vlc. Tisma smatra da župnici imaju dužnost raditi na pomirenju vjernika svim raspoloživim liturgijskim sredstvima, pocevši od redovite ponude izvanrednog oblika liturgije. Gledajući iz francuske perspektive, nije li ta tvrdnja, koju ne bismo sami bolje znali formulirati, samo pusta želja?

Vlc. Claude Barthe: To je u svakom slučaju dobro nastojanje, kao ono na kojem radi Paix liturgique, koji ne možemo ga dovoljno pohvaliti za to. U Francuskoj je, istina, svećenika koji razumiju tu dužnost još uvijek premalo, ali njihov broj raste. Jedno mi vlastito iskustvo dopušta da spomenem ideju nadahnutu blagdanom Božica. Naime, u mnogim francuskim župama misa na Badnjak slavi se u 9 ili 10 sati navečer, kada padne mrak. Ništa ne sprječava svećenika da sâm slavi ili da zamoli upućenoga svećenika, člana neke zajednice privržene tradicionalnoj liturgiji, da slavi tu misu u izvanrednom obliku. Da to učini, bio bi iznenađen brojem pridošlih ljudi, uključujući i župljane koji obično odlaze na misu u redovnom obliku.

Opcenitije govoreći, župnici se ne bi trebali ustrucavati pozivati svećenike upoznate s izvanrednim oblikom mise koji bi im, osim slavljenja tradicionalne mise, također mogli pomoći s ispovijedima, pohodima bolesnicima i sprovedima, a istovremeno bi radili i na pomirenju među svećenicima.

4) Nakon citiranja Rudolfa Otta, vlc. Tisma spomenuo je još jednoga Nijemca, msgr. Klause Gambera, da bi uveo pojam koji se rijetko rabi u tradicionalnome svijetu, a to je cinjenica da je liturgija "mala domovina" katolika i da im je ona oduzeta, čime su vjernici u liturgijskom smislu ostali bez utocišta. Nije li to jedan od razloga, o kojem se rijetko tako jasno govori, sve veće prisutnosti onoga što sociolozi nazivaju identitetskim katolicanstvom?

Vlc. Claude Barthe: Da, msgr. Gamber izrazio je žaljenje što su katolici lišeni svoje "male domovine" jer u novome obredu, koji je maksimalno razdobljen, ona više ne postoji. Kad sam bio dijete, ponekad sam s obitelji išao u Španjolsku, koja nije bila daleko od mjesta gdje smo živjeli. Zaustavili bismo se u bilo kojem gradu ili selu i išli na nedjeljnu misu i bili smo na istoj misi kao i onaj koju smo poznavali iz svoje župe. Nekako smo sve razumjeli... osim propovijedi na španjolskom. Katolici širom svijeta, ma gdje su išli na misu, imali su osjećaj da su posvuda kod kuće. U vrijeme liturgijske reforme govorilo se, ne još o globalizaciji, nego o "globalnom selu". Doista je nevjerojatno da tvorci nove liturgije nisu razumjeli da liturgija već sadrži univerzalnu vezu i da otvara vrata Grada koji pokriva citav svijet, a upravo je to globalno selo katolčke liturgije. Nadalje, dok je sekularizacija već postizala značajan napredak, u kojem je katolicanstvo u Global Villageu svakim danom postajalo sve cudnijom pojavom, da su promatrali prave "znake vremena", mogli su vidjeti da katolici više nego ikada trebaju obiteljski dom u kojem bi se okupljali.

Ako identitetsko katolicanstvo, u rasponu od SSPX-a do Zajednice sv. Martina, danas doista privlači praktične vjernike i zvanja, to je zato što nudi tradicionalni obred ili obred s tradicionalnim elementima koji na opipljiv način pruža iskustvo zajednice vjere i pripadnosti familiae Christi (Kristovoj obitelji). Uporaba latinskoga tu ima veliku ulogu. Molitva i pjevanje na svetom jeziku rimske Crkve izražava i jaca vezu jedinstva. Nažalost, katolicka hijerarhija i njezini stručnjaci već gotovo pola stoljeća definitivno zaostaju u vremenu.

5) Postupnost i kontinuitet dva su nacela koja don Milan preporučuje u cilju održivog i trajnog uvođenja izvanrednog oblika liturgije u župe. Što Vi mislite o tome?

Vlc. Claude Barthe: U potpunosti se slažem. U svojoj kratkoj knjizi o provođenju reforme reforme, pri čemu mi je u središtu bila misa u izvanrednom obliku, zalagao sam se postupnost. Oprostite mi što ću sam sebe citirati: "Praksa reforme reforme u župi ili bilo kojem mjestu bogoslužja gotovo je po svojoj prirodi postupan proces, odnosno više ili manje brz prijelaz od "običnog" stanja prema stanju bliskom "izvanrednom". Zakon postupnosti ovdje se može primijeniti bez moralnih problema." (2) Povećanje udjela latinskog jezika, ponovno uvođenje pricesti na usta, uporaba prve euharistijske molitve (rinskog kanona), usmjeravanje oltara prema Gospodinu i ponovno preuzimanje molitava iz tradicionalnog ofertorija (koje se govore potihom) glavna su načela koja treba preuzeti. I to postupno. Na primjer, možemo vratiti oltar "na mjesto" u nekoliko prilika, zatim uvijek radnim danom, pa tijekom važnijih blagdana i napokon kontinuirano svake nedjelje. Većina svećenika koja je u svojoj župi provela tradicionalnu reorijentaciju postupila je na taj način.

6) Vlc. Tisma također predlaže jednostavne korake kako bi se na konkretan način preusmjerila župna liturgija vraćanjem našega Gospodina Isusa Krista u središte pozornosti: jedan oltar za oba liturgijska oblika, ukrašavanje svetišta, uporaba različitih oblika izvanredne liturgije i sl. U kontaktu ste s mnogim svećenicima koji djeluju u župama in utroque usu: jesu li Vam poznati drugi takvi primjeri?

Vlc. Claude Barthe: Simbolčki gledano, a ujedno i ono što je najteže postići, ne kod većine vjernika nego kod onih "najreformiranijih" (kod redovnica, žena koje

dijele pricest i trajnih dakona), jest slavljenje prema Gospodinu. Zbog toga sam predložio onu prijelaznu shemu, a za to imam i nekoliko uspješnih primjera. Rad s ministrantima, po mogućnosti mnogobrojnim, koji znaju posluživati na misi u oba oblika također je važno: oni uvelike pomažu u davanju svečanog daška obredu (i stupnjevitom prijelazu s redovnog na izvanredni oblik liturgije). S pedagoškog stajališta, svi svećenici kojima je cilj poduciti vjernike također pripremaju fotokopije letaka za svaku misu kako bi vjernici, podjednako za redovnu misu, kao i za izvanrednu misu mogli jednostavno pratiti obred listajući stranice. Tako sve teče glatko, ali se i osnažuje liturgijska pobožnost. Mogli bismo spomenuti i druge stvari: neki svećenici žele da orgulje sviraju tijekom ofertorija, što taj trenutak čini svečanim i tijekom kojeg oni potihom izgovaraju tradicionalne molitve. Neki drugi izgovaraju riječi euharistijske molitve na francuskom ili latinskom, ili prelazeći u potpunosti na latinski od pretvorbe, ali ne više glasno, već u pola glasa, što također dosta pridonosi sakralnom duhu. Neki svećenici pak, kako bi od oltara bez pobune odmaknuli ministrantice koje su ostale od prethodnog župnika, i kako bi pridonijeli svečanom duhu mise, osnovali su bratovštine Marijine djece koja u bijelim albama na misi sjede na vrhu crkvene lade, na mjestu gdje inače stoje izvidaci u uniformama i članovi zbora, itd.

7) Na kraju je don Milan također podsjetio na očuvanje lokalnih liturgijskih praksi ili povlastica: je li to dopušteno motuproprijem Summorum Pontificum i pratećom uputom Universae Ecclesiae, te postoje li u Francuskoj još uvijek takvi slučajevi?

Vlc. Claude Barthe: U Francuskoj i drugdje uvijek su postojali običaji, ostaci nekadašnjih uzusa lokalnih crkava koji su sacuvani do reforme Pavla VI., a koje Summorum Pontificum odobrava buduću da vraća kazaljke sata u 1962. godinu, neposredno prije Koncila. Uvijek su postojale i pobožne navike koje su dodavane unutar odvijanja obreda. Velike francuske crkve imale su redare koji su se šetali prolazima između klupa kako bi čuvali red, pogotovo kada bi vjernici stajali u redu za pricest, i koji kopljem lupili o pod da bi označili kada treba kleknuti. Poznao sam redara pariške Crkve Notre-Dame koji je sigurno radio još sredinom šezdesetih godina. Desetak godina kasnije pojavio se još jedan u Crkvi Saint Nicolas du Chardonnet. Neke župe ili zajednice također su obnovile običaj dijeljenja blagoslovljenog kruha koji je nekada bio vrlo popularan na svečanim misama: pogace od dizanog tijesta ili s okusom anisa, ovisno o pokrajini, davale su se celebrantu koji ih je blagoslivljao tijekom molitve prikazanja, zatim su se lomile na dijelove velicine zalogaja i davale prisutnim vjernicima pred kraj mise. U nekim vjerskim zajednicama sve do sedamdesetih godina na Veliku subotu blagoslivljalo se janje koji bi se jelo za uskršni rucak. Postoji i običaj da se za blagdan sv. Huberta, zaštitnika lovaca, na misi u njegovu čast svira vojnička glazba na lovackom rogu. Možete reći da je sve to pomalo folklor, ali je dio narodnih običaja. Više liturgijska i vrlo francuska je praksa da kantori odjeveni u plašt predvode pjevanje ne samo tijekom večernje molitve, nego i tijekom svečane mise, po mogućnosti stojeci ispred velikog stalka, što je vrlo dojmljivo.

(1) Tradicionalna misa u svim svojim oblicima. Izdanja *Éditions de L'Homme nouveau*, zbirka Paix liturgique. 52 stranice.

(2) Misa na svom mjestu. Novi liturgijski pokret, str. 75. Izdanja *Éditions de L'Homme nouveau*, zbirka Hora Decima, 2010. 102 stranice.